

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1574>

Volume 6 Issue 6, p. 1371-1398, June 2013

TAŞ ATAN ÇOCUKLARIN SOSYO-KÜLTÜREL VE EKONOMİK ALTYAPISI*

*THE SOCIO-ECONOMIC BACKGROUND OF THE CHILDREN THROWING
STONES*

Yrd. Doç. Dr. Süleyman KARACELİL

Adıyaman Üniversitesi İ.İ.F. İDKAB Eğitimi Bölümü

Öğr. Gör. Mehmet ÇAY

Şırnak Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu, Çocuk Gelişimi Bölümü

Abstract

Nowadays, not only are adults, but also children in the center of the political and social issues in Eastern and SouthEastern Regions of Turkey. The expression of "children throwing stones" is a sign of this situation that debated publicly recently. This study has been made on 26 children who are taken custody especially in Şırnak on account to the fact that in conjunction with not being an insider of the terrorist organization but a dissent of the Law Nr: 2911, because of throwing stones and their court process hasn't been concluded yet. In this article, while we are defining the socio-cultural and economic background of the children who are prone to terror and set forth the correlation between participating these activities and the related backgrounds, we used one of the objective research types 'semi-structured interview'. The protection of these children and the prevention of terror in the region, determining the causes of these issues, mentioning some precautions about these problems were also

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

aimed in this research. This article also contains the surveys and observations of the researchers who worked in Şırnak for years, working on social services, making researches about terror, education and religion oriented issues.

Key Words: PKK, Terror, Children Who Throw Stones, Socio-Cultural, Economic

Öz

Ülkemizde özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşanan sosyal-siyasal sorunların merkezinde sadece yetişkinler veya gençler değil artık çocuklar da bulunmaktadır. Son yıllarda kamuoyunda sıkça duyulan “taş atan çocuklar” tabiri bu durumun bir göstergesidir. Bu çalışma Şırnak ili özelinde gösterilerde taş atma sonucunda, ‘örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme’ ve ‘2911 sayılı kanuna muhalefet’ gerekçeleriyle gözaltına alınan ve mahkemesi henüz neticelenmemiş, 26 katılımcı çocuk üzerinde yapılmıştır. Çalışma için bizzat taş atma eylemlerinde fotoğraf, kamera veya benzeri yollarla tespit edilen ve gözaltına alınan, ancak mahkeme kararı olmadığı için “suçludur” deme imkanımızın olmadığı çocukların bizzat kendileri ile görüşme yoluyla veri toplanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden “yarı yapılandırılmış görüşme” metodunun uygulandığı bu çalışmada özellikle teröre meyilli çocukların sosyo-kültürel ve ekonomik alt yapılarını tespit etmek, bu eylemlere katılma ile belirtilen unsurlar arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlanmaktadır. Ayrıca terörü ortaya çıkaran nedenlerin tespitinin yanında bir takım çözüm önerileri dile getirmek bu çalışmanın amaçları arasındadır. Çalışmada çok küçük yaşlardan itibaren taş atma eylemlerinin gerçekleştiği, çocuğu birinci derece korumak ve muhafaza etmek ile yükümlü aile müessesesi, çevre, okul vb. unsurların görevini icra edemediği, zafiyet sergiledikleri tespit edilmiştir. Bu tür olayların önüne geçmek için önleyici tedbirler çerçevesinde ailenin, okulun ve çevre unsurlarının sahip oldukları misyonu gerçekleştirecek değerlerle yeniden donatılması gerekmektedir.

Bu çalışmada yıllarca Şırnak’ta görev yapan, sosyal hizmetlerde bulunan, terör, eğitim ve din merkezli çalışmalar yapan araştırmacıların gözlemleri de yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: PKK, Terör, Taş Atan Çocuklar, Sosyo-Kültürel, Ekonomik

Giriş

Özellikle Şırnak, Hakkâri, Kızıltepe ve benzeri yerlerde genellikle çocuklar tarafından taşlarla gerçekleştirilen; polis, asker, sivil halk ve yerine göre herkese ve her mekâna saldırıları içine alan, yeni bir terör tarzıyla son yıllarda tanışmış olduk. Ülkemizde özellikle “PKK terör örgütünün son zamanlarda geliştirdiği demokratik özerklik söylemini savunan, Kürdistan Topluluklar Birliği-Türkiye Meclisi (KCK-TM) taş atma ve benzeri sokak eylemlerini yaygın bir taktik olarak

kullanmaktadır.”(Özdemir, 2011: 75). Taş atma eylemlerinin merkezinde “Taş atan çocuklar” tabirine de kaynaklık ettiği gibi çocuklar yer almaktadır.

Çocuk kavramı, toplumdan topluma, zamandan zamana değişen dinamik bir kavramdır. Bugün bile herkesin üzerinde görüş birliğine vardığı, net bir çocuk tanımı yapılabilmiş değildir (Polat 1997: 49). Bunun nedeni, ‘çocukluk yaşının’ nerede başlayıp nerede biteceğine dair ortaya konulan farklı düşüncelerdir. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi madde 1’e göre 0-18 yaş arası her birey çocuk olarak kabul edilmektedir. Türk ceza kanununun 6/1’inci maddesinin (b) bendine göre çocuk “henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi” şeklinde tanımlanmaktadır. T.C.K. Madde 31 ise ceza ehliyeti açısından çocukluğu; 0-12, 12-15 ve 15-18 olmak üzere üç gruba ayırmıştır.

Terör örgütlerinin çocukları terör faaliyetlerinde kullanması yeni bir olgu olmayıp, birçok terörist grup tarafından öteden beri bu istismarın yapıldığı bilinmektedir. Gerek terör odakları gerekse devletler tarafından kullanılan çocuklar için, “çocuk asker” tabiri kullanılmaktadır.

Paris ilkelerine göre; herhangi bir silahlı ordu veya grupla bağlantılı olan ve bu güçler tarafından; savaş, yemek pişirme, haberci veya casusluk vs. hangi görevle olursa olsun kendisinden faydalanılan 18 yaşın altındaki erkek ya da kızların hepsi çocuk asker olarak nitelendirilmektedir (Paris Principles, 2007: 7). Türkiye’de çocukların askeri amaçlarla kullanımına devlete karşı mücadele eden terör örgütlerinde rastlanmaktadır. Bu terör örgütleri içerisinde PKK’nın çok sayıda silahlı militanı olduğu, bunlar arasında da çok sayıda çocuğun olduğu bilinmektedir (Polat ve Güldoğan, 2010: 111). Çocuk askerler sorunu, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları sözleşmesinin dört temel prensibi olan çocuğun korunması, yaşatılması, geliştirilmesi ve katılımı prensiplerinin tümünün çiğnendiği ciddi bir hak ihlali olarak karşımıza çıkmaktadır. Savaş ve çatışmaların dünya gündeminde her geçen gün artarak yer almasına ve çocuklara yönelik bu denli büyük bir tehlike oluşturmasına karşın konuya gereken ağırlığın verildiğini ve bu sorunun önlenmesi için gerekli çalışmalar yapıldığını söylemek pek mümkün değildir (Polat ve Güldoğan, 2010: 111).

“Taş atan çocuklar” söylemine özne olan çocukların bu eylemler içerisine sokulmasının, onlardan istifade edilmesinin yanlışlığı ve kanunsuzluğu açık olmakla birlikte, terör mensupları farklı kazanımlar nedeniyle bu eylemleri çocuklar üzerinden devam ettirmektedir. Terör örgütlerinin kuruluşu ve sonrasında varlıklarını devam ettirebilmesi için militanlarının kimlik ve yapısını oluşturmada bir süreç ve hazırlık aşamaları vardır. Ayrıca sürekli olarak yeni eleman kazanma zorunluluğu da söz konusudur. Bunun için de kendileri için en kolay ikna edilebilir ve yönlendirilebilir olan çocuklara yönelik her zaman için söz konusu olmaktadır.

Terör bir sebep değil daha çok sonuçtur. Toplumda mevcut sosyal, siyasal, ekonomik vb. sorunların neticesinde ortaya çıkmaktadır. Hangi terör örgütü olursa

olsun ülkeye verdiği zarar büyük olup pek çok ülke bu sorunu ortadan kaldırmak için maddi-manevi büyük bedeller ödemektedir. Terörizm; sorunlarından beslendiği toplumun kendi yapısıyla yakın ilişki içindedir. Terörün doğduğu toplum ve bireylerin kültürel-sosyal, ekonomik ve siyasal anlamda iyi tahlil edilmesi bu doğrultuda çözüm stratejisinin belirlenmesi gerekmektedir.

Terörle başarılı bir mücadele sürecinin ortaya konması için siyasal, ekonomik, psikolojik, sosyal ve kültürel faaliyetleri bünyesinde toplayan ve uluslararası sistemdeki gelişmeleri göz ardı etmeyen bütünlükçü bir mücadele yönteminin uygulamaya geçirilmesi gerekmektedir (Baharçiçek ve Tuncel, 2011: 3; Ekici vd. 2010: 54).

Literatür Taraması

Çocuğu suçlar açısından olumlu ya da olumsuz anlamda etkileyen unsurlar aile ortamı, arkadaş, okul ortamı, genel çevre, basın yayın organları, yoksulluk ortamı, göç, bölgeler arası eşitsizlikler vb. unsurlardır. Aile yapısı içinde karşılaşılan ve üyelerinin, özellikle de çocukların suçluluğa yönelmelerine neden olan başlıca sorunlar anne-baba yoksunluğu, anne-babanın eğitim durumu, anne-baba tutumu, ailenin ekonomik durumu, ailenin demografik yapısı vb. hususlar olarak dikkat çekmektedir.¹

Türkiye’de yapılan araştırmalarda suç işleme noktasında özellikle 10-15 yaş grubunda yoğunluk dikkat çekmektedir. Mesela 2004 yılında Malatya’da 651 vakanın (hırsızlık, darp, yaralama, gasp vb.) 946 zanlısından %2.8’i 11 yaşın altı, %96.4’ü ise 11-18 yaş aralığındadır (Kocadaş, 2007: 172).

Erkeklerin kızlara oranla daha çok terör suçu işlemelerinde fazla gerginliğe-gerilime maruz kalmaları, bu durumlara karşı tepkilerinin suça daha uygun olması ve örneklik teşkil eden olumsuzluklara ulaşım açısından daha kolay şartlara sahip olmaları, ayrıca aile büyüklerinden kaynaklanan fiziki şiddetlere erkeklerin daha çok maruz kalmalarının da etkili olduğu söylenebilir (Hay, 2003: 108-110).

Suç işleyen çocuklarda ailenin sosyo-ekonomik durumuna bağlı olarak dikkati çeken bir başka nokta ise, bazı çocukların okulunu terk ederek ya da okuldan arta kalan zamanlarda aile ekonomisine katkı sağlamak amacıyla sokakta çalışması durumudur. Çocukların pek çok tehlikeye açık olması anlamına gelen bu husus, onların çeşitli olumsuz/sapkın olaylarla karşılaşmalarına hatta zamanla bu olayların bir parçası olmalarına yol açabilmektedir (Avcı, 2009: 103).

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ilongo Fritz Ngale, Family Structure and Juvenile Delinquency, http://www.internetjournalofcriminology.com/Ngale_Family_Structure_and_Juvenile_Delinquency.pdf 20.12.2012 s. 1-19; Tomanbay, İ. “Avrupa Birliği Ülkelerinde Çocuk Koruma Anlayışı ve Türkiye’de Çocuk Koruma Kanunu”, Gove, W. R.-Crutchfield, R. D. (1982), “The Family and Juvenile Delinquency”, *The Sociological Quarterly*, vol. 23 issue 3, s. 18; Avcı, M. (2009). Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum, Atatürk Üniv. Sos. Bil. Ens., s. 89; İçli, T. (2009), *Çocuk Suç ve Sokak*, Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, s. 92-104.

Çocukların erken yaşlardan itibaren çalışmaya başlamaları, her geçen gün daha fazla çocuğun iş hayatında yer alması önemli bir toplumsal sorun olarak baş göstermektedir. Çocukların çalışmalarında yoksulluğun² yanında eğitim sisteminden kaynaklanan sorunlar ve ucuz iş gücü olarak çocukların tercih edilmesi de etkilidir.

Çocukların çalışmalarında kültürel bakış, ekonomik seviye ve sosyal şartların büyük ölçüde etkisi vardır (Kolk ve Tulder, 2002: 293). Çocukların tüm çalışmaları çocukların sağlığı, güvenliği ve ahlâkî gelişimi açısından olumsuz unsurları içinde barındırmaktadır (Kolk ve Tulder, 2002: 293). TÜİK 2006 verilerine göre 6-17 yaş grubunda bulunan 16 milyon 264 bin çocuktan %5.9'u ekonomik bir işte çalışmakta bir başka ifadeyle istihdam edilmektedir. Türkiye genelinde belirtilen yaş grubu içinde istihdam edilenlerin %47.7'si kentsel, %52.4'ü kırsal yerlerde yaşamaktadır. Çalışan çocukların %31.5'i okula devam derken %68.5'i öğrenimine devam etmemektedir.³ Yapılan bir başka araştırma verilerine göre suçlu çocukların %81.9'u kadar para kazanmak için bir işte çalıştıklarını belirtmişlerdir (İçli, 2009: 58-59).

Ailenin ekonomik durumunun yetersizliği, bir başka ifadeyle fakirlik doğrudan doğruya bir suç nedeni olmamakla birlikte hayat şartlarını zorlaştırması nedeniyle dolaylı bir şekilde suçluluğa tesir etmektedir (Gölcüklü, 1962: 30). Suçlu çocuğun ev koşullarının ilki ve en belirgin olanı ailenin parasal durumudur. İstatistiksel veriler çocuk suçluluğuyla yoksulluk ve onun getirdiği koşullar arasında dikkate değer bir ilişkinin bulunduğunu ve bu ilişkinin de önemli derece yüksek olduğunu göstermektedir (Yavuzer, 2001: 153-154). Bir araştırmaya göre işlemiş olduğu suçtan dolayı yargılanan çocukların %48.3'ü düşük gelir grubunda yer almaktadır (Kocadaş, 2007: 177). Hakkâri, Van ve Yüksekova'da yapılan Güneydoğu Anadolu'da terörü besleyen sorunlar başlıklı bir araştırmada elde edilen sonuç bölgede en önemli sorunun işsizlik olduğu şeklinde olmuştur (Utsam Raporu, 2010: 8).

Birçok araştırmacı eğitim sisteminin suç oranının yükselmesinde sorumluluğu olduğu kanaatinde (Yörükoğlu, 2002: 94). Bu durum yapılan araştırmalarla ortaya konulmuştur. Mesela İçli tarafından yapılan araştırmaya göre suça karışan çocukların % 40.5'i ilk öğretim mezunu ve sadece %3.5'i lise mezunudur (İçli, 2009: 48). Yapılan bir başka araştırmaya göre suç şüphesi ile güvenlik birimlerine getirilen çocukların %53,5'i ilköğretim, %10,8'i lise mezunu, %4'ü okuma yazma bilmeyen ve diğer öğrenim görenlerden oluşmaktadır (Öztürk, 1998: 221). 960 hükümlü üzerinde yapılan bir alan araştırmasında da suç işleme ve eğitim düzeyinin düşük olması arasındaki ilişki net olarak ortaya konulmuştur (Kızmaz, 2004: 291-319). Yapılan bir araştırmaya göre

² Yapılan pek çok çalışma çalışan çocuk olgusunun fakir aile ve düşük gelirle alakalı olduğunu ortaya koymuştur. Bkz. Spencer, N.-H. Hawamdeh, (2001), "Work, Family Socioeconomics Status and Growth Among Working Boy Jordan", *Archives of Disease in Childhood*, Vol. 84, I.4, Apr. London, s. 311.

³ <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=482> 02.12.2012.

tutuklu yargılanan çocukların %42.7 si ilkokul, %57.3 ü ortaokul öğrencisi ya da mezunu olduğu tespit edilmiştir (Kocadaş, 2007: 180).

Ailenin demografik yapısıyla çocuk suçluluğu arasında ilişki olduğu bilinmektedir (Avcı, 2009: 105). Yetersiz imkânları olan bir evde ekonomik düzey aynı iken nüfus artmakta, yaşanılan konut değiştirilememekte dolayısıyla, aile içerisinde çeşitli sorunlar yaşanmakta bunlar ise çocuğu sokağa dolayısıyla suça ve terörün kollarına itmektedir.

Kalabalık ailelerde çocuk sayısı fazla olduğu için anne baba denetimi azalır. Ayrıca çocuk bu denetimi kardeşleriyle paylaşmak zorundadır. Çocuğun suça kişisel eğilimi varsa olumsuz koşullar ile aile çevresi çocuğu suça sürüklemektedir (Hablemitoğlu, 2011: 101).

Araştırmanın Modeli

Taş atan çocukların sosyo-kültürel ve ekonomik altyapısını tespit ve taş atma eylemlerini anlamak, çocukları taş atmaya iten nedenler ile sosyo-kültürel ortam ve ekonomi arasındaki irtibatı ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada yöntem olarak “nitel araştırma yöntemi” esas alınmıştır.

Çalışma için bizzat taş atma eylemlerinde fotoğraf, kamera veya benzeri yollarla tespit edilen ve gözaltına alınan, ancak mahkeme kararı olmadığı için “suçludur” deme imkanımızın olmadığı çocukların bizzat kendileri ile görüşme yoluyla veri toplanmıştır. Araştırmamızda “yarı yapılandırılmış” görüşme yöntemi tercih edilmiştir.

Katılımcılar

Ülkemizde her yıl çok sayıda çocuk taş atma, izinsiz gösteriye katılma, örgüte üye olma ya da olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme, örgütün propagandasını yapma, 2911 sayılı yasaya muhalefet ve benzeri suçlardan gözaltına alınmakta veya tutuklanmaktadır. Başka yerlerde olduğu gibi Şırnak merkez ve ilçelerinde gerçekleşen izinsiz gösterilerde ve eylemlerde de sürekli olarak çocuklar eylemlerin içinde bulunmaktadır. Araştırma, 2012 yılında yapılmakla birlikte Şırnak merkez ve ilçelerinde 2008’den itibaren gözaltına alınan, mahkeme süreci 2012 yılı itibariyle hâlâ devam eden, toplam 1’i kız 25’i erkek olmak üzere 26 çocuğun katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çocukların taş atma suçundan dolayı gözaltına alınma zamanı kimisinin araştırma zamanının bir kaç hafta ya da bir kaç ay kimisinin ise bir kaç yıl önce olduğunu özellikle belirtmeliyiz. Çalışmada gönüllülük esasına dayalı olarak çocukların az bir kısmı ile aileleriyle birlikte iken görüşülmüş, bir kısmı ile bire bir özel olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma evrenin tamamı üzerinde yapılmamış olmakla birlikte 26 sayısının nitel bir araştırma için –özellikle tehlikeli bir bölgede tehlikeli bir konuda yapıldığı gerçeği göz önüne alındığı takdirde- önemli olduğu daha net

anlaşılacaktır. Nitekim bu konuda, doğal ortamında yapılan bu çalışma önemli veriler taşımaktadır. Araştırma sonuçları; katılımcıların verdiği bilgiler, araştırmanın yapıldığı sosyal ortam ve zamanla sınırlı olmayıp yıllarca Şırnak'ta yaşayan, terör, çocuk ve din eksenli çok sayıda alan araştırması yapan araştırmacıların gözlemlerine de dayanmaktadır. Araştırmadan elde edilecek bulgular tüm Türkiye'de taş atan çocukların sosyo-kültürel ve ekonomik alt yapılarını tespit ile bazı çıkarımlara ve bilgilere ulaşmamıza imkan tanıyacaksa da sözkonusu sonuçların öncelikle uygulama sahası olan Şırnak ili için geçerli olacağını belirtmeliyiz.

Tablo 1: Suç İşlendiği Andaki Yaş Dağılımı

0-10 Yaş	11-14 Yaş	15 Yaş ve Üstü
3	16	7

Katılımcıları iddia edilen suçun işlendiği esnadaki yaşları açısından ele alınca 0-10 yaş arası 3, 11-14 yaş arası 16, 15 yaş ve üstü ise toplam 7 çocuğun olduğu görülmektedir. Bu durum çocukların taş atma vb. eylemlerde bulunma açısından büyük kısmının 11-14 yaş aralığında bulunduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.

Tablo 2: Katılımcıların Çalışma Durumu

Çalışan	Çalışmayan
22	4

Ülkemizde suç işleyen küçüklerin önemli bir bölümünün çalışan çocuklar olduğu bilinmektedir. Bu durum onların diğer bazı nedenlerin yanında çocukluklarını gereğince yaşayamamaları ve çalışma ortamlarının kötü olması ile açıklanabilir. Tablo 2'de görüldüğü gibi katılımcıların sadece 4'ü bir işte çalışmamakta, 22 katılımcı ise farklı işlerde çalışmaktadır. Çalışan çocukların genelde kaçak kömür ocaklarında, boya badana ve inşaat işlerinde çalıştıkları ya da hurdacılık, ayakkabı boyacılığı vb. işler yaptıkları tespit edilmiştir.

Tablo 3: Ebeveynlerin İş Durumu

SGK	Emekli	Memur	İşsiz	veya
-----	--------	-------	-------	------

			Vasıfsız İşçi
5	1	1	19

Ailelerin ekonomik durumlarını daha ziyade iş durumlarını tespit ettiğimiz yukarıda belirtilen tabloya göre katılımcılardan büyük çoğunluğunun babası 18 kişi işsiz veya vasıfsız işçi olarak çalışmaktadır. 4 çalışan SGK'lı olup, 1 katılımcının babasının memur 1'inin de emekli olduğu görülmüştür. Katılımcılardan 1'inin babası vefat etmiş olup hiç birisinin annesi çalışmamaktadır.

Tablo 4: Ebeveynlerin Eğitim Durumu

	Okuma-Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen	İlkokul Mezunu	Orta Öğretim Mezunu	Üniversite Mezunu
Baba	4	14	8	-	-
Anne	24	-	2	-	-

Ailenin eğitim durumu, çocuk suçluluğunu dolaylı olarak etkilemektedir. Ailenin olumlu özelliklere sahip olamaması nedeniyle, çocuğun eğitiminde eksik ve/veya yanlış uygulamalara neden olmaktadır. Böylece düşük eğitim düzeyine sahip anne-babaların, çocuklarını değişen toplumun gereklerine uygun bir şekilde yetiştiremeyecekleri gibi çevresel olumsuz etkilerden korumaları da mümkün olmamaktadır. Tablo 4'e göre annelerin sadece 2'si ilköğretim mezunu olup 24 katılımcı ise okuma yazma bilmemektedir. Babalardan 14'ü sadece okuma yazma bilirken 4'ü bilmemektedir. Sadece 8 katılımcının babası ilköğretim mezunu olup daha üst düzey okul mezunu olan baba mevcut değildir.

Tablo 5: Katılımcıların Eğitim Durumları

	İlköğretim Öğrencisi	İlköğretim Terk	İlköğretim Mezunu	Ortaöğretim Öğrencisi	Ortaöğretim Terk	Ortaöğretim Mezunu
Erkek	7	3	2	5	8	-

Kız	-	-	1	-	-	-
-----	---	---	---	---	---	---

Tablo 5’de görüldüğü üzere hali hazırda eğitim durumu devam eden toplam 12 katılımcı mevcuttur. Eğitim hayatına devam edenlerin ise 7’sinin ilköğretim öğrencisi ve 5’inin ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrenci olduğu görülmektedir. Dikkat çekicidir ki katılımcılarla görüşme yapıldığı esnada yaş olarak lise mezunu olmaya uygun olduğu halde hiç bir katılımcı ortaöğretim kurumlarından mezun olamamıştır.

Tablo 6: Kardeş Sayısı

1-3 Kardeş	4- 6 Kardeş	7 Kardeş ve Üzeri
3	5	18

Tablo 6’ya bakıldığı takdirde 3 ve daha az kardeşi olan 3 kişi olup, 4-6 kardeş olanlar ise 5 kişidir. Son derece yüksek bir oran olarak dikkat çekmektedir ki 7 ve üzeri kardeşi olanlar ise 18’dir. Dolayısıyla katılımcıların ailelerinin geniş aile özelliği gösterdiği, kardeş sayısının Türkiye ortalamasının çok üzerinde olduğu açıktır.

Verilerin Toplanması

Görüşmelerin büyük bir kısmı katılımcıların evlerinde, bir kısmı da farklı mekanlarda gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında gerektiğinde önceden hazırlanmış sorulara ilişkin yanıtları daha da belirginleştirmek ve ayrıntılı hale getirmek amacıyla, katılımcılara açıklayıcı sorular da yöneltilmiştir. Görüşmeler ortalama 30–55 dakika arası sürmüştü ve anlatılanlar olduğu gibi tarafımızca yazılarak not edilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Yapılan görüşmeler, üzerinde değişikliğe gidilmeksizin dökümleri gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler sistematik ve açık biçimde okunmuş ve düzenlenmiş, anlamlı biçimde bir araya getirilerek doğrudan alıntılar tercih edilmiştir. Betimlenen malumat imkân nisbetinde açıklanmış, yorumlanmış, neden-sonuç ilişkileri çerçevesinde incelenmiştir. Ortaya çıkan temalar ilişkilendirilerek bir takım tahminlerde bulunulmuştur.

BULGULAR

1. Anne-Baba Arasındaki İletişimin Boyutu

Taş atan çocukların anne-babaları arasındaki iletişimin sağlıklı olup olmadığını tespit amacıyla “Anne-baba iletişimi nasıl? Sık sık sorun ve tartışma yaşanır mı?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya iletişim geleneğinde çok fazla sıkıntı olmadığı biçiminde cevap alınmış olsa da gözlemlerimiz farklılık arz etmektedir. Anne baba arasında zaman zaman sıkıntı olduğunu, problemlerin yaşandığını onaylayan katılımcı sayısı sadece 8 olup, 8 katılımcı da bu soruya cevap vermemiştir. Bir katılımcı (K23) “Sıkıntı olmaz zaten yaşlılar” şeklinde cevap verirken bir katılımcıda (K26), babasının vefat ettiğini annesinin başkasıyla evlendiğini kendisinin abisiyle yaşadığını belirtmiştir. Anne-baba arasında “zaman zaman” ya da “sıklıkla sorun olur” diyen katılımcıların verdikleri cevaplardan bazıları şu şekildedir:

K2: Onların anne-babamın kendilerinin arası yok.

K5: Ne kadar söylesem de büyüklerimdir. Arada sırada oluyor çok fazla değil. Sıkıntı varsa da ben kendime göre yaşıyorum.

K8: Sıkıntı yok olunca da bize söylemiyorlar. Sıkıntı olsa dedem hallediyor

K11: Ben bu durumlarda gidiyorum.

K20: Sorun olsa hemen barıştırırım. Babama annem seni çok seviyor derim.

Kalan 8 katılımcı ise bu soruya “sıkıntı yaşanmaz” şeklinde cevap vermişlerdir. Genelde cevap üslubunun kısa ve net olması doğru söylenmediği, konuyu kapatmak istendiği gibi bir izlenim uyandırmıştır.

2. Babayı Görme Sıklığı

Aile içi ilişkileri tespit için katılımcılara “Babanızı görme sıklığı nedir? Her gün babanızla görüşebiliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Katılımcılardan 6’sı babasının mesleği dolayısıyla babasını az görürken geriye kalan katılımcıların tamamı -babası vefat eden birisi hariç- babalarını her gün görme imkânlarının olduğunu belirtmişlerdir. Az görenlerin bu konuda verdikleri cevaplar şöyledir. (K6) “Babayı az görüyorum. Yalnızlık hissediyorum. Bizimle olmadığı için” demek suretiyle az görmenin kendisi üzerindeki etkisini dile getirmektedir. (K26) “Babam şoför nakliyatçı. Az görüyoruz eskiden beri” ifadesi de bu durumu kabullenmişliği ortaya koymaktadır. Kalan 19 katılımcının ise tamamı her gün düzenli olarak babalarını görme imkânına sahip olduklarını ifade etmişlerdir.

3. Aile Bireylerinin Düzenli Olarak Bir Araya Gelme Durumu

Aile içi iletişim ve birlikte olma durumunu ve keyfiyetini tespit amacıyla katılımcılara “Düzenli olarak yemek veya başka nedenlerle bütün aile bireyleri bir araya gelir misiniz? Ne sıklıkla?” sorusu sorulmuştur. Buna göre 3 katılımcının evde baba ile yemek yenmediğini babanın ayrı yemek yediğini belirtmesi dikkat çekicidir. Nitekim (K1) “Her akşam beraberiz. Ama yemeği ayrı yeriz. Ben bu odada kendi (baba) öbür odada yiyor.” (K3) ise farklı bir gerekçeyle babanın ayrı yemek yediğini belirtmektedir. “Baba yaşlıdır o acıkınca yemeğini yer geri kalan birliktedir.” Katılımcılardan 7’si zaman zaman ayrı yemek yediklerini birlikte yemek yemenin çok önemli olmadığını hassasiyetle bu

konunun üzerinde durulmadığını dile getirirken 12 katılımcı ise genelde birlikte yemek yendiğini, 4 katılımcı ise asla ayrı yemek yenmediğini babanın mutlaka beklendiğini babanın da olduğu bir ortamda ailece yemek yendiğini dile getirmiştir.

4. Anne-Babanın Çocukla İlgilenme Durumu

Her birey, çocuk ya da ergen kendini gerçekleştirebilmesi karşılaştığı sorunları çözebilmesi için aile tarafından destek görmeye ihtiyaç duyar. Anne-babaları tarafından yeterli ilgiyi görmeyen ya da ebeveyni tarafından anlaşılmayan, dinlenilmeyen çocuklar çözümü doğal olarak aile dışında aramaktadır. Bu ise onların sapkın ya da suçlu davranışlar sergilemesi sonucunu doğurabilmektedir. Bu çerçevede anne-babanın çocuğa karşı tutum ve davranışlarının keyfiyeti büyük önem arz etmektedir.

Katılımcıların anne baba ile olan iletişimini daha doğrusu anne-babanın kendileriyle gereği gibi ilgilenip ilgilenmediklerine dair bakış açılarını ortaya koymaya yönelik olarak *"Anne-baba seninle ilgileniyor hal ve hatırını soruyor mu?"* sorusu sorulmuştur. Buna göre katılımcılardan birisi ilginç bir cevapla (K2) *"Benim aram iyi onların benimle arası iyi değil"* şeklinde cevap vermiştir. Katılımcılardan 4'ü anne-baba hiç kimsenin kendisiyle ilgilenmediğini dile getirirken bu durumdan rahatsızlıklarını da ifade etmişlerdir. Buna göre (K11) *"Halimi hatırımı ihtiyaçlarımı hiçbir şeyimi sormazlar, umursamazlar"* şeklinde cevap vermiştir. Kendisiyle anne baba ya da her ikisinin ilgilendiğini ifade eden katılımcıların verdikleri cevaplara *"nasıl ilgilenirler?"* sorusuna aldığımız cevaplar dikkat çekicidir. Mesela (K5) *"Sırf okulla ilgileniyorlar başka hiç bir şeyle ilgilenmiyorlar. Başka derdin var mı vb. hiç bişey sormuyolar. Diyorlar okul iyi gidiyorsa her şey iyidir"* şeklinde soruyu cevaplamakta ilginin boyutunun okulla sınırlı olmasından duyduğu rahatsızlığı dile getirmektedir. (K12) ise *"Hepsi ilgilenir. Derslerine çalış diyor babamlar"*. Bu katılımcıda ve diğer 3 katılımcıda da ilgilenmenin okulla ilgili olduğu görülmektedir.

Ailelerin sosyo-kültürel seviyelerine bağlı olarak çocuklarıyla ilgilenmede bir takım sıkıntıların varlığı görülmektedir. Mesela (K6) *"Babam Kamyon şoförü çok görmüyorum. Annem diyor iyi misin nasılsın? Oturup konuşuyoruz. Kötüyüm, desem o zaman kızıyor. Diyor niye kötüsün?"* Bir diğer katılımcı ise (K14) *"Evet ilgileniyorlar. Biri beni dövdiğünde onu dövme diyorlar."* Başka nasıl ilgileniyorlar diye sorunca *"bilmiyorum"* şeklinde cevap vermiştir. Aynı şekilde (K20) *"Çok iyi ya. Beni çok seviyorlar. Her zaman sana kurban olayım diyorlar en çok hoşuma giden söz bu. Karşılarına alıp bir sıkıntın var mı derdin var mı diye valla hiç sormuyorlar. Sıkıntım da yok ki zaten."* Bir katılımcı ilgilenmenin mahiyetini kavramış gibi görünmektedir. Şöyle ki (K23) *"Sıkıntın var mı yok mu derler ama benimle kendimi yetiştirmem, geliştirmem için ilgilenmediler."*

Yanlış bir ilgilenme yaklaşımı ise şu şekilde görülmüştür. (K25) “Annem ilgilenir benimle. Evde şu an en büyük benim diğerleri evli ayrı. Her şeyimi sorar paran var mı? Sigaran var mı? Ne ihtiyacın var? Baba sigara içtiğimi bilmiyor. Annem benim için babamdan sigara istiyor bana istediğini söylemeden.”

Görüldüğü gibi kendisiyle ilgilenildiğini ifade eden katılımcıların ilgilenmeden anladıkları ya da beklentileri olması gerektiği gibi değildir. Katılımcılardan kendisiyle ilgilenildiğini ifade edenlerin 8 tanesinin ilgilenmeyi maddi ihtiyaçlarının sorulması şeklinde değerlendirmiş olması bu kanaatimizi desteklemektedir. Diğer yandan 3 katılımcının ilgiyi anne-babanın kendini serbest bırakması, istediğini yapması şeklinde anlaması da ilginçtir. Mesela (K8) “Annem babam beni kendi halime bırakıyorlar ne istersem onu yaparım.” demektedir.

5. Aile Büyüklerinden Şiddet Görme Durumu

Suçta sürüklenme ile şiddet görme arasında alaka kuran pek çok çalışma mevcuttur.⁴ Biz çalışmamızda katılımcı çocuklara hiç şiddet görüp görmediklerini sorarak durum tespitini hedefledik. Buna göre 15 katılımcının şu veya bu şekilde anne baba veya büyük ağabeylerinden yaptıkları eylem ve tavırlardan dolayı şiddet gördüklerini, dayak yediklerine dair cevaplar aldık. Bunların haricinde 6 katılımcı aileden kimsenin kendisini dövmediğini, dövmek yerine kızıldığını dile getirirken 4 kişi de soruya cevap vermemiş ya da “Hatırlamıyorum dayak yeyip yemediğimi” cevabını vermiştir. 1 katılımcı ise (K3) “Hata yapmadığımdan dolayı aileden kimseden dayak yemedim” demektedir. Diğer yandan bir katılımcının (K7) dayak atacak kadar dahi ailesinin kendisiyle ilgilenmediğini ifade eden şu sözü ise içler acısıdır: “Ailem, ağabeylerim onlar benim olup olmadığımı dahi bilmiyorlar, hiç ilgilendikleri yok.” Cevaplar arasında en çok baba ve ağabeylerin şiddet sergilediği görülmektedir. Bir katılımcı da (K22) “Suç işleyince anne babaya söylüyor baba da dövüyor” şeklinde cevap vermiştir. Dövülme olaylarının bazen şiddetin üst düzeylerinde hatta vahşet seviyesinde gerçekleştiği görülmektedir. (K9) “Abim döver. Bir büyüğüm var o bir şey demiyor onun büyüğü o dövüyor. Kemerini çıkarıyor...” (K19) ise “Babam beni ölesiye döver.” şeklinde durum tespiti yapmışlardır.

Bazı katılımcı çocukların dayak ve şiddeti benimsemiş olması ve gerekçeleriyle de savunmuş olması dikkat çekmektedir. Mesela (K11) “Onlar kızdığı zaman döver iyilik için döver. Baba da döver anne de iyiliği göstermek için...” (K20) “Sigara içerken görseler çok pis döverler” diyen katılımcıyı denemek için “sen küçük kardeşlerini döver misin?” şeklinde soru yönelttik. O ise “Arkadaşlarım misafirlğe geldiklerinde misafirlere hizmet etmediğinde döverim” cevabını vermekle şiddetin taşıyıcısı olduğunu dile getirmiştir.

⁴ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Bulut, M. (2008). *Şiddet Mağduru Çocukların Sosyal Antropolojik Açından İncelenmesi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniv. Sos. Bil. Enstitüsü.

6. Herhangi Bir Suç Ya Da Yanlış Davranış Karşısında Ebeveynin Tutumu

Katılımcı çocukların şiddet görme durumunu ele aldıktan sonra hangi durumlarda hangi davranışlara nasıl mukabelede bulunulduğunu tespit ve anne babanın çocuğa davranış biçimini daha derinden kavramak için onlara “Herhangi bir suç ya da yanlış davranış sergileyen anne baban nasıl bir tutum sergiler?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen yanıtlardan son derece ilginç cevaplar elde edilmiş olup aynı zamanda suç işlediği zaman şiddet görmeye dair cevaplarla da örtüşmektedir.

Bir suç ya da hatalı davranış sergilemesi durumunda kendisine kızacaklarını ifade edenler bu durumu şu şekilde açıklamışlardır:

K1: Kızar ama dövmezler. Anne kızar biraz. (Fauilleri çivi gibi onu göstererek) görse onu bana kızar. Biz seyyidiz. Diyor günahtır.

K2: Eve geç gelme diye fırça atıyorlar kızıyorlar. Annem, babam, abim kızar neden geç kalıyorsun başına bir şey gelse kim ne yapar? diye. Saçlarıma karışıyolar sen psikopat mısın? diyolar.

K21: Baba kızar biraz, anne hiç bişey demez.

Katılımcının birisi de (K9) “Çok kızıyor he valla. Dövmüyor. Öyle şeyler yapmayın böyle diyor. Babam der yapma annem de öyle ama babam tokat vurunca annem girer hemen niye dövüyosun der” demek suretiyle önce dövmüyorlar cevabını verirken sonrasında annenin baba döverken araya girdiğini fark etmeden söylemektedir.

Diğer yandan önce kendisine kızıldığı sonra da dövülme aşamasına geçildiğini ifade edenler çoğunluktadır. Buna göre:

K6: Suç işlesem uyarıyorlar bir de kızıyorlar. Dövdükleri oldu. Eve geç geldiğim için. Arada bir oluyor dövdükleri.

K15: Kızarlar olmadı döverler ama çok dövmüyorlar, sadece yaramazlık yapınca!

K16: Az yaramazlık yapıyorum. Babam ceza veriyor annem de diyor bi daha yapma git otur yerine !

K23: Beni uyarırlar bi daha yapma derler, yaparsam döverler. Ağabeylerim daha çok sert çıkarlar. Babam yaşlı sert çıkmaz.

Yanlış davranış ve eylem karşısında çocuklarına doğru ve sağlıklı bir yaklaşım sergileyen 3 ebeveynin varlığı görülmektedir:

K8: Uyarırlar. Gelip güzel konuşurlar gitme nereye gittin diye sorarlar. Sonra da bi daha izinsiz çıkma, derler.

K11: *İyilik yollarını gösterir. Akşam geç gelsem, diyecek niye dışarı çıkıyosun olaylara karışma arkadaşlarının yanına gitme okuluna git, derler.*

K7: *Her şeyi bana bırakıyorlar hata yaptığım zaman karışıyolar. Çağırıyor, çocuk musun bir daha yapma diye nasihat ediyorlar.*

7. Dertlerini ve Sıkıntılarını Paylaştıkları Kişiler

Her çocuk ve genç yaşın ve konumun da neticesiyle olsa gerek kendince bir takım sıkıntı ve problem yaşamaktadır. Bu problemlerin kimlerle paylaşıldığı, hangi mercilere müracaat edildiği çocukların güvendiği bireyleri tespit aynı zamanda kimlerle görüşüp iş ve davranışlarına karar verdiklerini ve kimlerden etkilendiklerini ortaya koymada yardımcı olmaktadır. Buna yönelik olarak katılımcılara “*Dertlerini sıkıntılarını kimseyle paylaşır mısın? Aileden dertlerini paylaştığın bir birey var mı?*” sorusu sorulmuştur. Bu soruya 11 katılımcı dert ve sıkıntılarını yalnızca arkadaşlarıyla paylaştığını belirtmiş olup 4 kişi sadece annesiyle paylaştığını, 8 kişi ise anne baba, amca, ağabey gibi aile bireyleriyle paylaştığını belirtmişlerdir. Hiç kimseyle paylaşmadığını ifade eden 4 kişinin varlığı görülmüştür. Bunlardan iki tanesinin kimseyle paylaşmama düşüncesi başkalarını üzmemeye gerekçesine dayanmaktadır. Mesela (K5) “*Paylaştığım kimse yok paylaşmak istemiyorum. Onları da üzme istemiyorum.*” (K7) “*Yalnızım ben kimseye anlatmam arkadaşlarım var güveniyorum da kime anlatsam boştur. Kime anlatsam tamam dicker. Ne olacak ki sen söylücen. O dinliyecek, bitince sen susacan o da üzme kendini diyecek.*”

Hiç kimseyle paylaşmadığını dile getiren diğer iki katılımcının ise cevapları şöyledir: (K19) “*En yakınım yok hepsi arkadaş. Hiç kimseyle paylaşmam. Kendi kendime sadece.*” (K26) “*Hiç kimseyle paylaşmam oturur kendi kendime konuşurum.*”

Burada dikkat çeken en önemli hususlardan birisi arkadaşlarımla konuşur, paylaşırım diyen bireylerin 8 tanesinin bizim kendileriyle görüşme yaptığımız bireyler olduğu gerçeğidir. 26 kişiden 8 kişinin birbiriyle konuşup, dertlerini paylaşıyor olması taş atma eylemlerinde sosyal ortamın etkisine işaret etmektedir.

8. Ailede Alkol, Sigara ve Madde Bağımlılığı Olan Bireyler

Suçta bulaşma ve madde bağımlılığı ya da kötü alışkanlıklar arasında bir alaka olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada da bu durumu tespit açısından katılımcı çocuklara “*Aile de alkol sigara veya uyuşturucu bağımlısı bireyler var mı? Varsa kimler?*” sorusu sorulmuştur. Buna göre katılımcılardan kendisinin alkol kullandığını belirten olmamışken, sigara kullanma durumu ise bir hayli yüksek çıkmıştır. Buna göre 9 katılımcı sigara kullandığını belirtmiştir. Ailede baba ya da ağabeylerden alkol kullanan ise toplam 4’tür. Ayrıca toplamda 16 babanın 5 de annenin sigara içtiği tespit edilmiştir.

Bir biyo-psiko-sosyal sorun olan madde bağımlılığı ile aile arasında çok yakın bir ilişki bulunmaktadır. Bağımlılığın oluşmasında ailenin rolü olduğu gibi bağımlılık da aileyi çeşitli şekillerde etkilemekte hem aile hem de ailenin bireylerinde altında

kalkılması zor sorunlara yol açabilmektedir (Tosun, 2011: 120). Dolayısıyla madde kullanımı birey aile ve toplumla alakalı bir hadise olup tespitlerimize göre madde bağımlısı olan çocuk olmamakla birlikte gözlemlerimize göre yalnızca bir tanesinin madde bağımlısı olması muhtemeldir.

9. Okula Bakışları ve Kendilerini Başarılı Bulma Durumları

Taş atma suçuna karışan bireylerin eğitim durumlarını, okul başarısını tespit etmek eğitim ile suça ve terör eylemlerine katılma arasındaki alakayı tespit açısından önem arz etmektedir. Bu durumu tespit amacıyla “Okula gittin mi? Okulda kendini başarılı buluyor musun? Okul hayatını nasıl değerlendiriyorsun?” sorusu sorulmuştur. Katılımcılardan yalnızca iki kişi zayıf olmadığını, takdir veya teşekkür aldığını belirtmiştir. Mesela bunlardan (K4) “Okul durumum iyi. Daha belgesiz eve girmedim. En son birinci dönem takdir aldım.” şeklinde soruyu cevaplamıştır. Okula devam eden diğer katılımcıların tamamı ya sınıfta kalmış ya da zayıflarının olduğunu belirtmişlerdir. Dikkatimizi çeken en temel husus bu katılımcıların büyük kısmının taş atma eylemi ve mahkeme sürecinden sonra okula devam etmemiş oldukları ya da 8. sınıf sonrası okulu bırakmış oldukları gerçeğidir. Nitekim liseye devam edenlerin sayısı sınırlı olup bunların da 2’si açık öğretime devam etmektedir. Liseye başlayanlar da ya olaydan sonra ya da okuyamadığı için okulu bırakmışlardır.

Katılımcılardan sadece 2 kişi hapiste yatmış olup, çıktıktan sonra okul başarısının arttığını ifade etmiştir. Mesela (K18) “Okulda daha başarılı olmaya çalışıyorum ve oluyorum. İçeri girip çıktıktan sonra daha başarılı oldum.” demiştir. Bu durum taş atan çocuklara ceza verilip verilmemesi noktasında dile getirilen tartışmalara açıklık kazandıracak boyuttadır. Zira diğer çocukların sadece mahkemesi devam ederken toplamda yalnızca görüştüklerimizden 2 katılımcı 11 ay kadar hapiste kalmışlardır. Bu iki katılımcının da okul başarısının arttığını ifade etmesi manidardır.

10. Okulda Disiplin Cezası Alma Durumları

Katılımcı bireylerin okul düzenine uyup uymadıkları uyumsuz bir kişiliğe sahip olup olmadıklarını tespit açısından onlara “Okulda hiç disiplin cezası aldın mı?” sorusu sorulmuştur. İlkokul 2’den terk 2 öğrenciyi bir tarafa bırakırsak kalan 24 katılımcının öğrencilikleri boyunca disiplin cezası alma oranlarının son derece düşük olduğu görülmektedir. Nitekim toplamda 3 katılımcı disiplin cezası aldığını belirtmiş olup verdikleri bilgi şu şekildedir.

K5: Hiç almadım ama 9. Sınıfta uyarı cezası aldık sınıfça.

K19: Aldım. Vallahi çocuklarla top oynuyorduk. Top oynarken cam kırıldı. Müdür hepimize okuldan uzaklaştırma verdi.

K20: İlköğretimde aldım galiba valla arkadaşlarla oynuyorduk. Bi baktım fırçayı bana atıyor tahta fırçası kırıldı disipline gittik.

11. Boş Zamanlarını Doldurma ve Yapmaktan Zevk Alınan İşler

Katılımcıların bir gününü anlamak okul veya iş harici boş kaldıkları zamanlarda neler yaptıklarını tespit açısından kendilerine “Boş zamanlarında ne yapar, günlerini nasıl ve nerelerde geçirirsin? Yapmaktan zevk aldığın iş ve davranışlar nelerdir?” şeklinde sorulmuştur. Daha önce ifade ettiğimiz üzere katılımcıların büyük kısmı okul haricinde çalışmaktadır.

Katılımcılardan 10’u futbol ve basketbol oynamaktan hoşlandığını belirtmiş aynı zamanda televizyonda da maç ve spor etkinliklerini izlediklerini dile getirmişlerdir. İnternete girmekten zevk aldığını belirten sayısı 14 olup bunların 2’si hariç evlerinde internet olmadığı görülmüştür. 5 katılımcı ise boş boş gezdiğini bundan hoşlandığını dile getirirken, 4 katılımcı güvercin beslemektedir. Bilardoyu seven 4 katılımcı mevcuttur. 1 katılımcı motor binmekten 3’ü de pikniğe gitmekten zevk aldığını ifade etmiştir. 5 katılımcı da arkadaşlarıyla oynadığını dile getirmiştir.

Katılımcılar içinde buldukları sosyal ortam ya da bizzat tecrübe ettikleri süreçler nedeniyle siyasal olduğu net olan sorulara ya kaçamak cevap vermekte ya da o kısmı eksik söylemektedirler. Nitekim gittiğimiz evlerde sıkça örgütü temsil eden amblemlerle ya da nesnelere karşılaştığımız halde hiçbir katılımcıdan bunu dile getiren cevaplar almadık. Ancak bu sonucun ortaya çıkmasında çocukların yaşlarının küçük olması ideolojik boyutu henüz kavramamış oldukları gerçeğinin etkin olmasının yanında kendilerinin devlet görevlisi olarak algıladıkları bizlere izledikleri diğer kanalların yanında örgüt taraftarı kanalı izlediklerini söylememeleri gerektiği gibi bir kanaatin de hâkim olduğu düşüncesindeyiz.

Film ve dizi izlemekten hoşlandığını ifade eden katılımcı toplamda 16 kişidir. İzlenen diziler arasında özellikle işaret edilenler Kurtlar Vadisi, Arka Sokaklar, Şefkat Tepe, Affet Beni, Tek Türkiye, Kuzey Güney, Pis Yedili dizileridir. Taş atma eylemlerine katılan şiddet ve terör eylemlerinin öznesi olan 26 katılımcıdan 7 tanesinin Ben ten, Keloğlan masalları vb. çizgi filmleri izlediğini belirtmiş olması dikkat çekicidir.

Katılımcılardan televizyon haberlerini özellikle her gün izleyen toplamda 4 kişi olup, 9 kişi zaman zaman ya da denk gelirse izlediğini ifade ederken kalan 13 katılımcı haber izlemeyi sevmeyi sevmediğini ya da mecbur kalırsa izlediğini ifade etmiştir.

Kitap okuma oranının ise son derece düşük olduğu görülmektedir. Kitap okumayı sevdiğini fırsat buldukça okuduğunu belirten katılımcı sadece 2 kişidir. Gazete okuma oranının da son derece düşük olduğu tespit edilmiştir. Buna göre gazete okumayı çok sevdiğini belirten 3 katılımcı olup 4 katılımcı bazen okuduğunu, 6 tanesi gazete olmadığı ya da bulamadığı için okumadığını belirtmiştir. Gazete olmadığı için okuyamayan 6 katılımcının yanında 13 katılımcının gazete okumadığı veya okumayı sevmeyi sevmediği tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Terör eylemlerine katılma açısından, yaptığımız bu çalışmada çocukların çok küçük yaş grubunda eylemlere katıldıkları nitekim araştırmamıza göre 3 kişinin (%11.5) 10 yaş ve altı olduğu, 16 kişinin (%61.5) ise 11-14 yaş aralığında olduğu görülmüştür. 15 yaş ve üstü ise toplamda 7 kişinin (%26.9) olduğu tespit edilmiştir. Bu ise çok küçük yaştaki çocukların henüz yapılan eylemi tam idrak edemediklerini dolayısıyla aile ve sosyal çevrenin engelleyici görevini yapmadıkları gerçeğine bizi götürmektedir.

Taş atma eylemine katılan 26 çocuktan 1'i hariç (%3.8), 25'inin (%96.1) erkek olduğu tespit edilmiştir. Ülkemizde erkek çocukların, kız çocuklarına oranla daha fazla suç işledikleri görülmektedir. Bunda doğal olarak fiziki ve psikolojik unsurların etkisinin yanında toplumdaki geleneksel yapının kız çocuğuna bakışı ve korumasındaki farklılık da etkilidir.

Erkek oranının katılımcıların neredeyse bütünü oluşturmasında kanaatimiz Ergil'in ifadeleriyle paraleldir. "şiddet eylemlerine gönüllü olarak katılan patolojik nitelikteki kişilerin yanında böyle olmadıkları halde kültürel değerlerin ve var olan geleneklerin etkisi altında kalan çok sayıda kişi vardır. Çoğu erkek olan bu bireylerin şiddete yönelik hareketlerinde köklü bir kültürel beklentiye uymaktan kaynaklanan rahatlık etkilidir." (Ergil, 1980: 78)

Bu araştırmada çalışan çocuk oranı yukarıdaki belirtildiği üzere Türkiye çalışan çocuk oranının çok üzerinde çıkmış olup, çalışan oranının yüksekliği dikkat çekmektedir. Buna göre katılımcı çocukların yalnızca 4'ü (%15.3) bir işte çalışmazken, 22 katılımcı (%84.6) çalışmaktadır. Çocukların genelde sağlıklı olmayan işlerde çalıştıkları, büyük kısmının kaçak kömür ocaklarında, boya, badana ve inşaat işlerinde çalıştıkları ya da hurdacılık, ayakkabı boyacılığı vb. işler yaptıkları tespit edilmiştir.

Gözlemlerimize göre terör konusuna Şırnak ve civarında genel anlamda meyilli bakış ve destekleyici yapının yanında, ekonomik problemler, uygun ve yeterli ücret alınan iş bulma imkânlarının azlığı, sosyal hizmetlerin yetersizliği hatta yokluğu bireylerde düşmanca duygulara ve saldırganlığa dönüşmekte, kendini ifade etme biçimini bu tarz saldırılarla ortaya koyma sonucunu doğurmaktadır. Yoksul ve çok yoksul bölgelerde yaşayan aile çocukları, olumsuz şartlardan, toplumsal kontrolün azlığından ve daha iyi yaşam şartlarına olan özleminden dolayı her an suç işleyebilecek bir ruh haline sahip olabilmektedirler. Nitekim bölgede örgütün propagandasının nirengi noktası devletin Kürt halkını geri bıraktığı, zulmettiği, ikinci sınıf gördüğü vb. söylemlerin olduğu düşünülürse bu çerçevede çocukların terör suçu olarak taş atmakla işe başlamalarının normal olduğu kanaatindeyiz.

Bizim görüştüğümüz çocukların ailelerin iş türüne bakıldığında, babaların büyük kısmının 18'inin (%69.2) işsiz ya da geçici ve vasıfsız işlerde çalıştığı görülmektedir. 1 babanın (%3.8) memur, 1'inin (%3.8) emekli ve toplamda yalnızca bu

ikisiyle birlikte 6 babanın (%23) SGK'lı olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik problemler ailelerin çocuklarının sağlık, beslenme, eğitim gibi masraflarını karşılayamamasına neden olmaktadır. Geçim sıkıntısı çeken ailelerin çocukları nihayetinde sokakta çalışmaya başlamakta bu ise onları suç ve terör örgütleri ile yan yana getirebilmektedir. Çocuklar da bu kişilere özenerek terör suçu başta olmak üzere bir takım suçlara bulaşabilmektedirler.

Suçlu çocukların aile yapılarında dikkat çeken ilgi çekici ve çarpıcı bir nokta da eğitim durumlarıdır. Çünkü bu ailelerin genel olarak ya eğitimlerinin olmadığı ya da çok düşük seviyede eğitime sahip oldukları dolayısıyla bu ailelerin çocuklarının genellikle töre, görenek ve gelenekler doğrultusunda alışlagelmiş yöntemlerle eğitildikleri söylenebilir.

Anne babanın eğitim durumu çocuğun suça ve yanlışa yönelmesinde çevre koşulları içinde en önemli etkenlerden birisidir (Yavuzer, 2001: 148-149). Nitekim İçli tarafından yapılan araştırmaya göre suça karışan çocukların ebeveynlerinin öğrenim durumu oldukça düşüktür; çocukların annelerinin ancak % 7'si, babalarının ise sadece % 10'u lise mezunudur (İçli, 2009: 48). Bizim yaptığımız çalışmada durumun daha vahim olduğu görülmektedir. 26 anne ya da babadan hiç birisi Ortaöğretim-Lise mezunu olmayıp babaların sadece 8'i (%30.7) ilköğretim mezunudur. Babalardan 14'ü (%53.8) okul mezunu olmamakla birlikte okuma yazma bilmekte, 4'ü (%15.3) ise hiç okuma yazma bilmemektedir. Annelerden ise sadece 2 kişinin (%7.6) ilköğretim mezunu olduğu ve 24'ünün (%92.3) okuma yazma bilmediği görülmüştür. Bu durum taş atan çocukların ailelerinin son derece alt düzey bir eğitime sahip olduklarını göstermekte, terör suç ve eğitim ilişkisi açısından son derece anlamlı sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Çalışmamıza konu olan taş atan çocuklar olarak bildiğimiz mahkeme süreci devam eden çocukların eğitim açısından hiç de iç açıcı bir durumda olmadıkları görülmektedir. Buna göre katılımcılardan toplamda ilköğretimi bitiren sayısı 14 (%53.8) olmakla birlikte bunlardan orta öğretime devam eden sayısı 5'dir (%19.2). Katılımcılardan ortaöğretimi tamamlayan mevcut olmamakla birlikte olaylar ve mahkeme sürecinden sonra okulu bırakıp devam etmeyenlerin oranı büyük bir yekün tutmaktadır. Katılımcılardan 7'sinin (%26.9) ise ilköğretime devam ettiği görülmektedir. Bir çocuğun eğitimine düzenli bir şekilde devam ediyor olması ailesinin sosyo-psikolojik ve ekonomik durumu hakkında önemli bir donedir. Bu durum sağlıklı bir ailede yaşama göstergesidir ve bu tür ailelerin çocuklarının okula devam ve okul başarısı diğerlerine oranla farklılık arz etmektedir.

Araştırmamızda teröre meyilli çocukların kardeş sayısına baktığımızda 3 ve daha az kardeşi olan 3 kişi (%11.5) olup, 4-6 kardeş olanlar ise 5 kişidir (%19.2). Son derece yüksek bir oran olarak dikkat çekmektedir ki 7 ve üzeri kardeşi olanlar ise 18 (%69.2) kişidir. Dolayısıyla bu çocukların aileleri geniş aile özelliği göstermektedir. Daha önce belirttiğimiz üzere babaların çoğunun işi olmayıp serbest veya vasıfsız işçi olarak çalışmakta kazançları evi geçindirmeye yetmemektedir. Bu nedenle çocuklar çalışmak zorunda kalıp sokağa inme durumunda bırakılmıştır.

Bölgenin ekonomik yapısı ve istihdam oranlarının düşüklüğü göz önüne alındığı takdirde ailelerin tüm çocukları için eşit fırsat yaratabilme oranının oldukça düşük olduğu söylenebilir. Her ne kadar bu tür eksikliklerin giderilmesi için devlet bölgede çocuk yardımı politikalarını uygulamaya sokmuşsa da maalesef devlet tarafından verilen yardımlar aileler tarafından geçim kaynağı olarak görülmeye başlamıştır (Güçer ve Aydemir, 2011: 295-296).

İnsanların toplu olarak ya da bireysel ikamet yerlerini değiştirmesi olan göç hareketleri insan yaşamını büyük ölçüde etkilemektedir. Biyo-psiko-sosyal varlık olarak tarif edilen insanın bu süreçten etkilenme boyutu büyük ölçülerdedir.

Türkiye’de kırsal kesimden kente yönelik bilinen nedenlerle gerçekleşen göçlere 1980 yılı sonrası - özellikle 1984 yılından itibaren- Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayan insanların can ve mal emniyetini tehdit eden terörden kaynaklanan göçler de eklenmiştir (Sevim, 2010: 18). PKK’ya lojistik destek sağladığı gerekçesiyle binlerce köy ve mezra OHAL yönetimi tarafından güvenlik gerekçesiyle boşaltılıp tahrip edilmiş, yüz binlerce insan ülkenin başka bölgelerine göç etmek zorunda kalmıştır (Ergil, 2009: 357).

Terör yanlıları hızla değişen toplumsal değerlerin yaratmış olduğu ortamdan yararlanarak buna uyum göstermeyen kitleleri etkilemeyi öncelikli hedef belirlemişlerdir (Saran ve Bitirim, 2010: 89). Bu çalışmaların da maalesef sonuç verdiği görülmektedir. Nitekim köy boşaltmaları ile taşınan kitlenin doğu illerinde terör olaylarına daha çok karıştıkları yapılan alan araştırmalarında ortaya konulmuştur (Şeker vd. 2011: 180-182). Bizim yaptığımız araştırmada taş atma eylemlerine katılan 26 çocuktan 2’si hariç (%7.6) tamamının köy boşaltmaları ile şehre göç eden aile fertleri olması durumun ehemmiyetini ortaya koymaktadır.

“Ekonomik veya siyasal nedenlerle ortaya çıkan göçün toplumsal yapıda hızlı bir dönüşüme neden olması birey ve toplumsal grup olarak bir yere ait olma gereksiniminin karşılanmaması veya toplumsal çevre tarafından dışlandığı veya aşağılandığı hissine kapılması çoğu zaman suça ve teröre altyapı hazırlamaktadır.” (Baharççek ve Tuncel, 2011: 5) Terör nedeniyle gerçekleşen göçler bireylerin yaşam biçimlerini terk ve yaşam kaynaklarından uzaklaşmaları sonucunu doğurmuştur. Kırsal kesimde yaşayan ama kentlerde yerine getirip geçimlerini sağlayabilecek bir meslek ve becerisi olmayan bireyler geçimlerini sağlayacak iş bulmada zorlanmışlar, uyum sorunları ortaya çıkmış buna bağlı olarak da zorunlu göçün olumsuzlukları en üst düzeyde görülmüştür.

Genel itibariyle, araştırmacıların suçlu çocuklar üzerinde en çok durdukları konulardan biri, bu çocukların zekâ seviyeleri ve kişilik özellikleri olmuştur. Zekâ azlığının da suçla ilgili olduğu ifade edilmektedir (Sarpdağ, 2005: 24). Suç ile düşük zekâ arasında büyük ölçüde alaka kurulsa da düşük zekâ düzeyine suçluluğu

oluşturan en önemli etken gözüyle bakılmamalıdır (Sevük, 1998: 44). Düşük zekâ düzeyi suça yönelişi sağlayan temel unsur olarak görülemez de suçluluğun oluşumunda kısmi olarak rol sahibidir (Yavuzer, 2001: 100). Yaptığımız araştırmada da 4 katılımcının (%15.3) zekâ düzeylerinin normal olmadığı bunların ortaöğretim kurumlarında kaynaştırma öğrenci olarak ele alınması gerektiği kendileriyle şifahi görüştüğümüz çocuklar üzerine (SİR) raporu hazırlayan uzmanlar tarafından da dile getirilmiştir. Mevzubahis olan ailelerin de çocuklarının durumlarını bildikleri tespit edilmiş olup bizim gözlemlerimizde aynı doğrultudadır. Bu durum 4 katılımcının zekâ düzeyine rağmen terör olaylarında kullanıyor olması terör yanlılarının hedeflerine hizmet etmesi bakımından yetişkin ya da çocuk ayırımı yapmamanın da ötesi korumaya muhtaç çocukları dahi istismar ettiği gerçeği ile bizi karşı karşıya getirmektedir.

Aile içi ilişkilerin zayıflaması, ya da sağlıklı bir sürecin yaşanmıyor olması özellikle ergenlik sürecinde en çok ilgi ve alakaya ihtiyaç duyulan bir dönemde çocuk dışarıya yönelecektir. Şırnak şartları düşünüldüğü takdirde terörün yoğunluğu ve etkinliği açısından mevcut sağlıklı ortam, çocukluk yıllarında çocuğu suça iten önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Sonuç itibariyle ailedeki istenmeyen durum, sağlıklı olmayan işleyiş, olumsuz çevre şartlarıyla da bir araya gelince suçlu davranış ortaya çıkmakta teröre yönelik yaşına uygun davranışlarla görülmeye başlamaktadır. İşte katılımcıların anne baba arasında iletişim sorunu veya problemin yaşanıp yaşanmadığına dair sorulan soruya 8'inin (%30.7) sorun yaşanmadığını belirtirken 8 katılımcının (%30.7) zaman zaman ya da sıklıkla bu tür problemlerin vaki olduğunu belirtmesi önemlidir. 8 kişi (%30.7) bu soruya cevap vermemiş olup sorduğumuz sorular arasında en çok cevap verilmeyen sorunun bu olması ailevi meselenin çocuklar tarafından dile getirilmek istenmediği kanaatini doğurmaktadır. Bu veriler doğrultusunda da ebeveynlerin birbirleriyle iletişiminin sağlıklı çerçevede işlediğini söylemek kolay olmayacaktır.

Diğer taraftan taş atan çocukların aileleriyle olan iletişim sürecinde her ne kadar anneyi sürekli görseler de babayı görme sıklıkları tespit edilmek istenmiş ve bu doğrultuda babayı ne sıklıkla gördükleri sorulmuştur. 6 katılımcının (%23) işi nedeniyle öteden beri babalarını az gördüklerini belirtmiş olmaları dikkat çekmektedir. Her ne kadar katılımcıların büyük kısmının (%73) babayı her gün görme imkânı olsa da ailede sağlıklı iletişim olup olmadığı, babanın çocukla olan ilgilenme düzeyi anlamlı birliktelik ya da keyifli zaman geçirmenin söz konusu olup olmadığı da ehemmiyet arz etmektedir. Bu nedenle aile bireylerinin düzenli olarak bir araya gelme durumları açısından akşam yemeklerini bir arada yeyip yemedikleri sorulmuş 3 katılımcı (%11.5) babanın kendileriyle asla yemek yemediğini, ayrı yediğini, 7 katılımcı (%26.9) zaman zaman ayrı yediklerini belirtmiştir. 12 katılımcı (%46.1) genelde birlikte yediklerini dile getirirken, katılımcıların 4'ü (%15.3) ise sürekli bir arada yemek yendiği ve bunun ailede önemli olduğunu ifade etmiştir. Bu veriler çocuğu suça itecek derece kopuk aile bağlarının olduğu izlenimini vermemiş olmakla birlikte olumsuz durumların söz konusu olmasının da mümkün olduğunu ortaya koymaktadır. Bu konudaki

tereddütleri gidermek ve durumu netleştirmek üzere durum tespiti açısından katılımcılara anne baba ile olan iletişim ve irtibatın keyfiyetini tespit amacıyla ebeveynlerin kendileriyle olan ilgilenme durumları sorulmuştur. Katılımcılardan 4'ü (%15.3) anne-baba dâhil hiç kimsenin kendisiyle ilgilenmediğini dile getirirken, bu durumdan rahatsızlıklarını da ifade etmişlerdir. Babası vefat eden 1 katılımcı haricinde 21 katılımcının (%80.7) anne babanın kendisiyle ilgilenmediğini belirtmesi önemlidir. Ancak asıl sorun anne babanın çocuklarıyla ilgilenme keyfiyetidir. Nitekim katılımcılardan 8'i (%30.7) ilgilenmenin anne babanın kendisine parasının ya da harçlığının olup olmadığını sorma şeklinde anladığı tespit edilmiştir. 3 katılımcının %(11.5) ise "anne baba benimle ilgilenir serbest bırakıyorlar istediğimi yapıyorum bu ilgilenmektir işte" şeklinde cevap vermeleri çarpıcıdır. Diğer yandan ilgilenildiğini ifade eden 4 katılımcının (%15.3) "Hep okulumun nasıl olduğunu soruyorlar" diyerek ilgilenmeyi okulun sorulması şeklinde algıladığı görülmektedir. Ayrıca kendisiyle ilgilenildiğini ifade eden geriye kalan 4 katılımcının da (%15.3) algılama biçimleri mesela kendisini birisi dövünce babanın koruması vs. şeklinde izah etmesi durumun vehametini ortaya koymakta aile içi ciddi sıkıntıların varlığını gündeme getirmektedir.

Unutmamak gerekir ki çocukluk dönemindeki suiistimler, ihmaller ve çocuk suçluluğu arasında büyük alaka vardır. Kötü çocukluk dönemi ve bu süreçte yaşananlar terörizme giden yolu aralamakta terörizmi anlamak için de çocukların bu alt yapısını kavramak gerekmektedir.⁵

Ailenin çocuğuyla ilgilenmesi onu suç işlemekten alıkoyan etkenlerin başında gelmektedir. Aile bağlarının güçlü olması nispetinde çocuğun suç davranışları içine girmesi azalmaktadır (Kocadaş, 2007: 182). Çocuğun ailesinin geniş aile olması ebeveynin çocuğa gerekli ve yeterli ilgi göstermemesi durumuna, anne babanın eğitim durumu da eklenince çocuk kaçınılmaz olarak sokağa ve suç ortamına yönelmektedir (Tomanbay, 2011: 18).

Ailenin çocuğa uygulayacağı disiplinin dozajını iyi ayarlaması gerekmektedir. Katı disiplin çocuğu aile dışına iterken disiplinsiz bir aileden de çocuk uzaklaşmaktadır (Kocadaş, 2007: 182). Öteki davranış biçimleri gibi şiddet de çocuk bireyin toplumsallaşma süreci içinde aile, okul toplumsal gruptan oluşan çevresinden öğrenilir (Ergil, 1980: 84).

Ailedeki şiddetin hedefi dolaylı ya da doğrudan çocuklardır. Aileleri tarafından aşırı biçimde fiziksel olarak cezalandırılan ya da aile içi şiddetin mağduru olan çocukların ve gençlerin yaşamın ilerleyen dönemlerinde artan davranış bozuklukları

⁵ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Cathy Spatz Widom, (2011). "Lessons from Research On the Relationship Between -Childhood Abuse and Neglect and Delinquency- to Understanding Pathways from Childhood to Terrorism", Suça Sürüklenen ve Mağdur Çocukları, (ed. Süleyman Hançerli vd.) Ankara: Sabev Yayınları, s. 268-275.

ya da suç işleme olasılıkları yüksektir (Hablemitoğlu, 2011: 97). Bir araştırmaya göre suç işleyen çocukların % 36.8'i tanımadığı biri tarafından % 25.6'sı ise tanıdığı biri tarafından şiddete maruz kaldığını belirtmiştir (İçli, 2009: 74). Yavuzer tarafından yapılan bir araştırmaya göre suçlu çocukların %86.9'unun anne babaları tarafından dayakla cezalandırılıyor olması son derece dikkat çekicidir (Yavuzer, 2001: 139). Bizim yaptığımız araştırmada da çarpıcı sonuçlar elde edilmiştir. 15 katılımcı (%57.6) şu veya bu şekilde anne-baba veya büyük ağabeylerden yaptıkları eylem ve tavırlardan dolayı şiddet gördüklerini, dayak yediklerini ifade etmiştir. Bunların haricinde 6 katılımcı (%23) aileden kimsenin kendisini dövmediğini, dövmek yerine kızıldığını dile getirirken 4 kişi (%15.3) de soruya cevap vermemiş ya da *"Hatırlamıyorum dayak yeyip yemediğimi"* cevabını vermiştir. 1 katılımcı (%3.8) ise (K3) *"Hata yapmadığımdan dolayı aileden kimseden dayak yemedim"* demektedir.

Şiddet görme durumunu teyit için sorduğumuz *"Herhangi bir suç işlediğin takdirde anne babanın tutumu nasıl olur?"* sorusuna aldığımız cevaplardan yalnızca 3 anne babanın (%11.5) bilinçli olduğu doğru bir yaklaşım sergileyebildiğini görmekteyiz. Kalan bütün katılımcılar maalesef ya şiddet ya da kızma ve sert tepkilere maruz kalmaktadırlar. Bu sonuçlar çocukların şiddet ve teröre nasıl bulaştıklarını tespit anlamında ailenin çocuğa davranış biçimi noktasında hazırlayıcı bir zemin sunulduğu gerçeğini bize göstermektedir.

Çocukların suç işlemesine ortam hazırlayan faktörler arasında okul ve iş yaşamından elde edilen arkadaş grupları önem arz etmektedir. Biz de katılımcıların sıkıntı dert ve problemlerini kimlerle paylaştığını sorarak kimler tarafından yönlendirilmeye açık olduklarını tespit etmeyi hedefledik. Bu doğrultuda sorduğumuz soruya aldığımız cevaplarda 11 katılımcı (%42.3) dert ve sıkıntılarını yalnızca arkadaşlarıyla paylaştığını belirtmekte olup 4 kişi (%15.3) sadece annesiyle paylaştığını, 8 kişi (%30.7) ise anne baba, amca, ağabey gibi aile bireyleriyle paylaştığını belirtmişlerdir. Hiç kimseyle paylaşmadığını ifade eden 4 kişinin (%15.3) varlığı görülmüştür. Katılımcıları random usulü, tesadüfi seçerek yaptığımız bu çalışmada 26 kişiden 8 kişinin (%30.7) birbiriyle konuşup, dertlerini paylaşıyor olması taş atma eylemlerinde sosyal ortamın etkisine işaret etmektedir.

Suç işleme ile alkol sigara ve madde bağımlılığı arasında bir alakanın varlığı bilinmektedir. Bizim yaptığımız araştırmada 9 katılımcı (%34.6) sigara kullandığını belirtmiştir. Ailede baba ya da ağabeylerden alkol kullanan ise toplam 4 kişidir (%15.3). Ayrıca toplamda 16 babanın (%61.5), 5'de annenin (%19.2) sigara kullandığı tespit edilmiştir. Bu durum alkol ya da madde bağımlısı düzeyinin düşük olduğunu, terör suçu olarak taş atma ile alkol ve madde kullanımının bir ilgisinin olmadığını göstermektedir.

Birçok araştırmacı tarafından yapılan çalışmada suç işleyen çocukların genelinin başarısız, yıl kaybeden, okuldan kaçan vb. özellikte olmalarının nedeni olarak yukarıdaki sorunlar gösterilmektedir. Çünkü okul, okuma-yazma öğretmekten önce, çocukları kötü çevrelerden koruyan ve onları disiplin altına alan bir işleve

sahiptir. Dolayısıyla çocuğun okul çevresinden uzaklaşması ya da o çevrede yaşadığı olumsuzluklar onun suça yönelmesinin nedeni olarak gösterilebilir (Avcı, 2009: 96). Şu var ki okul, kuralların ve disiplinin çocuk tarafından öğrenildiği temel kurumlardandır. Onun burada yaşadığı uyum ve başarı sorunları aile ortamıyla da yakından ilgilidir. Yani okulda sorun yaşayan çocukla ilgili ilk düşünülmesi gereken husus sağlıklı aile ortamıdır. Yaptığımız araştırmada da bu iki tezi destekleyen bir sonucun elde edildiğini görmekteyiz. Yaptığımız araştırmada katılımcılardan yalnızca iki kişi zayıf olmadığını, takdir veya teşekkür aldığını belirtmiştir. Bu durum okul başarısı ve terör arasında son derece anlamlı bir ilişkinin olduğunu ortaya koymaktadır. Burada dikkat çeken dile getirmeyi gerektiren önemli bir nokta vardır. Katılımcılardan sadece 2 kişi hapiste yatmış olup, çıktıktan sonra okul başarısının arttığını ifade etmiştir. Mesela (K18) *“Okulda daha başarılı olmaya çalışıyorum ve oluyorum. İçeri girip çıktıktan sonra daha başarılı oldum.”* demiştir. Bu durum taş atan çocuklara ceza verilip verilmemesi noktasında dile getirilen tartışmalara açıklık kazandıracak boyuttadır. Zira diğer çocukların sadece mahkemesi devam ederken toplam da yalnızca görüştüklerimizden 2 katılımcı 11 ay kadar hapiste kalmışlardır. Bu iki katılımcının da okul başarısının arttığını ifade etmesi manidardır.

Yavuzer’in dediği gibi suçlu çocuk yoktur suça itilmiş çocuk vardır (Yavuzer, 2001: 31). Ancak yine de bu, çocuklar tarafından işlenen suçların suç olmaktan çıktığı, suç sayılmayacağı anlamına da gelmemektedir. Her ne kadar çocukların ceza değil eğitimle suçla arındırılması gerektiği iddia ediliyorsa biz bu kanaatte değiliz. Şöyle ki *“çocuğun suç işlemiş olması ona bakmakla yükümlü erişkinlerin nelerin doğru ya da yanlış olduğunu öğretmemeleri ya da erişkinler tarafından bizzat yanlış yapmak üzere yönlendirilmiş olmaları”* (Semerci, 2011: 80) ile ilgilidir.

Çocuk suçlarındaki artışların aile çevre okul vb. kurumların çocuğun yetiştirilmesinde etkisini kaybetmeye başladığını ya da bu kurumların bazı zafiyetler içinde olduğu gibi bir durumu açıkça göstermektedir (Kocadaş, 2007: 182). Dolayısıyla bu doğrultuda çözümler aranmalı adımlar atılmalıdır.

Okullar sadece öğretimin yapıldığı yerler olmayı eğitim ve disiplin eğitiminin de bir arada verildiği mekânlardır. Okulda disiplin cezası alma durumları, bireylerin uyumlu kişiliğe sahip olup olmadıklarını ortaya koymaktadır. Bu durumu ortaya çıkarmak için kendisine okul hayatında hiç disiplin cezası alıp almadığını sorduğumuz katılımcılardan sadece 3’ü (%11.5) disiplin cezasını aldığını belirtmiştir. Bu durum her ne kadar eğitim kurumunun disiplinsiz olduğu ya da üzerinde durmadığı gibi bir ihtimali hatıra getirirse de bizim kanaatimiz terör eylemlerine katılan, taş atan bu çocukların bütün bütün kuralsız disiplinsiz ve terbiye edilemez bireyler olmadığı yaşanan sürecin açıklamasının kişilik bozukluğundan ziyade sosyal çevre ve algılama ile ilgili olduğu şeklindedir.

Boş zamanlar, kişinin, özgür olarak dinlenmesi, eğlenmesi, toplumsal başarı ya da kişisel gelişmesi için kullandığı zamandır. Boş zamanın iyi biçimde değerlendirilmesi, kötü alışkanlıkları önlemede, kazanılan kötü alışkanlıklar varsa, bunların yok edilmesinde faydalıdır (Köknel, 1982: 213). Bu çerçevede durum tespiti önem arz etmektedir. Katılımcılara boş zamanlarında yaptıkları ve neleri yapmaktan zevk aldıkları sorulmuştur. Buna göre 10'u (%38.4) futbol, basketbol oynamak ve izlemekten hoşlandığını belirtmiştir. İnternete girmekten zevk aldığını belirten sayısı 14 (%53.8) olup bunların 2'si (%7.6) hariç evlerinde internet olmadığı görülmüştür. 5 katılımcı (%19.2) ise boş boş gezdiğini bundan hoşlandığını dile getirirken, 4 katılımcı (%15.3) güvercin beslemektedir. Bilardoyu seven 4 katılımcı (%15.3) mevcuttur. 1 katılımcı (%3.8) motor binmekten 3'ü (%11.5) de pikniğe gitmekten hoşlandığını ifade etmiştir. 5 katılımcı (%19.2) da arkadaşlarıyla oynadığını dile getirmiştir. Burada verilen hususlar yapacak işi olmayan kendisine meşgale arayan sosyal kültürel aktivitelerin neredeyse sıfır durumunda olduğu terör bölgelerinde ihtiyaçlara uygun müessese ve sosyal aktivite imkânlarının oluşturulmasını gerekli kılmaktadır. Futbol, basketbol sahası, spor kompleksleri vb. çocukların ve gençlerin deşarj olup kendilerini verebileceği bu tür mekânlar oluşturmak, taş atma gibi oyun! faaliyetlerinden çocukları çekme açısından büyük ölçüde etkili olacağı kanaatindeyiz.

Eğer pek çok çocuk terör eylemlerine katılıyor taş atma suçlarına karışıyor bu sonucu doğuran temel problemin aile ve aile yapısı ile ilgili olduğunu söylemek durumundayız. Aile yapısı dediğimiz takdirde anne babanın terör olaylarına bıkışı ve siyasal algısı başta olmak üzere anne baba yoksunluğu yani anne babanın biri ya da ikisinin vefat etmesi veya boşanma durumu vb. kastetmekteyiz. Ayrıca anne babanın eğitim durumu, anne babanın çocuğa sergilediği tavır ve tutumlar (katı disiplin, ağır ceza ve dayak), ailenin ekonomik durumu ve ailede kardeş sayısının fazla olması çocukların teröre bulaşmalarında önem teşkil eden unsurlar arasındadır. Aile dışında çocuğun arkadaş grubu, okul ve çevresi de taş atma vb. suçları netice veren sebeplerdendir. Maalesef üzücü ama dikkat çekici bir neden de özellikle göç olaylarıdır. Büyükşehirlere gerçekleşen zorunlu köy boşaltmaları ya da ekonomik nedenlerle gerçekleşen göçler elde edilemeyen sosyal statü vb. sosyal sıkıntılar taş atma ve teröre meyil sürecini tetikleyen etkenlerdendir. Bu noktada maalesef belirtelim ki bazı kitle iletişim araçları da terör suçuna özendirici unsurları içinde barındırmaktadır.

Özetleyecek olursak bu derece yoğun biçimde taş atma olayı gerçekleşiyorsa çocuğu birinci derece korumak ve muhafaza etmek ile yükümlü aile müessesesi, çevre, okul vb. unsurlar görevini icra edemiyor büyük zafiyetler sergiliyor demektir. Bu tür eylem ve terör faaliyetlerinin engellenmesi öncelikli olarak aileler ile kolluk kuvvetleri ve yetkililerin görevidir. Burada önemli olan gerçekleşen olayı önlemek ya da bastırmaktan ziyade böylesine üzücü olayların tekrarını engelleyecek önleyici tedbirlerin alınmasıdır. Önleyici tedbirler çerçevesinde ailenin, okulun ve çevrenin sahip oldukları misyonu gerçekleştirecek değerlerle yeniden donatılması sağlanmalıdır. Bu ise sadece devlet tarafından yüklenen görevler değil, hem kültürel

hem de dini nitelikli vazife bilincinin yeniden anımsanması şeklinde olmalıdır. Öncelikle ailenin çocuğuyla gereği gibi ilgilenmesinin onu suç işlemekten alıkoyan etkenlerin başında geldiği bilinmeli ülke çapında doğru ve etkili anne baba olmaya dair eğitimler ivedilikle verilmeli bu süreç devlet tarafından desteklenmelidir. Akers ve Sellers'ın dile getirdiği gibi suç davranışı özellikle birincil ve yakın gruplarla olan etkileşim sürecinde öğrenilir. Yani bireyler kanunun aleyhindeki tema ve vurguları kanunun tarafında olana göre daha sık vurgulu ve etkili muhatap olurlar. Bireyler kanun karşıtı söylem göre düşüncelere kanuna uygun söylemlerden daha fazla maruz kalır muhatap olursalar kanunlardan uzaklaşmaları da olasıdır (Akers ve Sellers, 2009: 87). Bu nedenle ailelerdeki siyasal algının değiştirilmesi de malum olduğu üzere devlet destekli çözülebilecek bir husustur.

Ayrıca okul kurumlarının ve çevrenin çocuğu muhafaza görevini resmi ve zorunlu görev olmaktan öte manevi mesuliyet duygusu olarak yeniden hatırlamalarını sağlamak, bu duyguyla vazife icra etmeye yöneltmek belki de sorunun çözümünde nirengi noktasıdır.

Sonuç olarak köyden göç ile şehre yerleşen kitlenin işgücünün vasıfsızlığı, aile ekonomisini olumsuz etkilemektedir. Maalesef bu durum da aile bireyleri özellikle muhatap kitlemiz olan çocukların eğitim düzeylerinin yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Acıtır ki eğitimsizlik de suçluluğa zemin hazırlamaktadır. Bu durum sadece eğitim noktasındaki eksiklerle kalmamakta ekonomik güçlük yaşam standartlarını etkilemekte, iyi beslenmeme, barınamama v.b gibi sorunlar da ortaya çıkmaktadır. Nitekim pek çok eve yaptığımız ziyaretlerde de şahit olduğumuz kalabalık aile, yetersiz oda sayısı, iç-içe bir yaşam durumunu doğurmaktadır. Her ne kadar bu araştırmada buna yönelik çok fazla boyut olmasa da sahip olduğumuz malumat kadarıyla bu durum aile içi tartışmalar, iletişimsizlik, çocuklara yönelik şiddet, çocuklara yetersiz ilgi ve sevgi azlığı, terör ya da benzeri herhangi bir suç için gerekli zemini hazırlamış olmaktadır.

Her ne kadar bireylerin genç hatta çocuk yaşta terör örgütüne katılıyor olmalarında terör örgütünün propagandası, arkadaş ve çevre vb. bir takım sosyal unsurlar etkili oluyorsa da Şırnak özelinde düşünüldüğü takdirde maalesef genel itibariyle sosyal yapıda zaten terör örgütüne yöneltecek toplumsal bir havanın hâkimiyeti ortadadır. Bu manada hemen her gün gerçekleşen çocuklar için oldukça eğlenceli denebilecek taş ve benzeri eylemler çocuklar için ilgi çekici olup katılmalarını engelleyici aile ya da toplumsal baskı bir yana çoğu zaman ilgi ve teşvik görüyor olmaları da durumu tetikleemektedir. Ailelerin de bu konuda çocuklarına genel itibariyle çok da sınırlayıcı tedbir almadıklarını müşahade etmiş bulunuyoruz. Ailelerin bilinçlendirilmeleri hangi suçun hangi cezayı terettüp ettirdiğinin onlara aktarılması gerektiği kanaatindeyiz. Nitekim yaptığımız çalışmada cezaevinde 11 ay kadar kalan iki katılımcı çocuğun babasının kamyon ve tır şoförlüğü olan işlerini

bırakıp çocuklarının başında kalmaya ve onlarla ilgilenmeye başlaması dikkate değer bir sonuçtur.

Bölgede siyasi amaçlar ve çıkarlar için çocukları sokağa dökmek, taş atmak suretiyle, güvenlik güçleri ile karşı karşıya getirmek dolayısıyla tutuklanmalarını, yargılanmalarını, hüküm giymelerini sağlamak böylece dağa çıkmaları kazanımını elde etmek sonuç itibarıyla ölme, öldürme eylemlerini gerçekleştirecek elaman bulma şeklinde bir süreç yaşanmaktadır. Küçük yaşlarda suç işlemiş olan çocukların, ilerleyen yaşlarda da suç işleme potansiyelinin yüksek olduğu terör eylemlerinde taş atmanın başlangıç ve sahiplenmenin ilk basamağını teşkil ettiği göz ardı edilememeli, terör örgütünün bu eylemleri yaptırmasının nirengi noktasının bu olduğu hatırd tutulmalı, problem daha ileri boyutlara ulaşmadan, ivedilikle sorunu çözecek adımlar atılmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKERS, R. ve SELLERS, C. (2009). *Criminological Theories*. Newyork: Oxford University Press.
- ATALAY, Y. (2002). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*, İstanbul: Özgür Yayınları.
- AVCI, M. (2009). *Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum, Atatürk Üniv. Sos. Bil. Ens.
- BAHARÇİÇEK A. ve TUNCEL, G. (2011). "Terörle Mücadelenin Zorlukları ve Bu Zorlukları Aşmada Farklı Bir Yaklaşım: Demokratik Mücadele Yöntemi", *UGT Dergisi*, c. 2 sayı 2.
- EKİCİ, N. vd. (2010). "İdeoloji ve Örgütsel Yapının Örgüte Eleman Kazanma Üzerindeki Etkisi: Türkiye'de DHKP/C ve Hizbullah Örneği", *UGT Dergisi*, c.1, sayı 1.
- ERGİL, D. (1980). *Türkiye'de Terör ve Şiddet*, Ankara: Turhan Kitabevi.
- , D. (2009). *Kürt Raporu-Güvenlik Politikalarından Kimlik Siyasetine*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- FATOŞ, Ö. (1998). *Emniyet Genel Müdürlüğü Küçükleri Koruma Hizmetleri Yönetici Semineri*, Ankara: Asayiş Şube Müdürlüğü Yayını.
- GOVE, W. R. ve CRUTCHFIELD, R. D. (1982). "The Family and Juvenile Delinquency", *The Sociological Quarterly*, vol. 23 issue 3.
- GÖLCÜKLÜ, F. (1962). *Türkiye'de Çocuk Suçluluğu Hakkında Bir Araştırma*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- GÜÇER, M.S. ve AYDEMİR, D. (2011). "Terörün Çocuk Mağdurları", *Suçta Sürüklenen ve Mağdur Çocukları*, ed. Süleyman Hançerli vd. Ankara: Sabev Yayınları.

- HABLEMİTOĞLU, Ş. (2011). "Aile İçi Şiddeti Önlemek Çocuk Suçluluğunu ve Mağduriyetini Azaltır mı", *Suçta Sürüklenen ve Mağdur Çocukları*, ed. Süleyman hançerli vd. Ankara: Sabev Yayınları.
- HAY, C. (2003). "Family Strain, Gender and Delinquency", *Sociological Perspectives*, Vol. 46, No 1.
- İÇLİ, T. (2009). *Çocuk Suç ve Sokak*, Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- KIZMAZ, Z. (2004). "Öğrenim Düzeyi ve Suç: Suç-Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma", *Fırat Üniv. Sos. Bil. Dergisi*, c. 14 sayı 2, Elazığ.
- KOCADAŞ, B. "Düşük Sosyo-Ekonomik Yapı Suç İlişkisi: Malatya'da Çocuk Suçluluğu", *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 2007/1.
- KOLK, A. ve TULDER, R.V. (2002). "Child Laborand Multinational Conduct: A Comparison of International Business and Stakeholder Codes", *Journal of Business Ethics*, Vol. 361, I.3, Mar. Dordrecht.
- KÖKNEL, Ö. (1982). *Gençlik Çağının Psiko-Sosyal Nitelikleri*, Ankara: Gençlik Spor Bakanlığı Yayınları.
- KUŞ, E. (2003). *Nitel-Nicel Araştırma Teknikleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- NGALE, I. F. Family Structure and Juvenile Delinquency, http://www.internetjournalofcriminology.com/Ngale_Family_Structure_and_Juvenile_Delinquency.pdf 20.12.2012.
- ÖZDEMİR, H. (2011). "PKK Terör Örgütünün İstismar Ettiği Çocuklar: Hakkâri Örneği", *Terörle Mücadelede Makro ve Mikro Perspektifler*, Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- POLAT, O. (1997) *Çocuk ve Hakları*, İstanbul: Analiz Yayınları.
- Paris Principles (2007)
http://www.diplomatie.gouv.fr/en/IMG/pdf/Paris_Conference_Principles_English_31_January.pdf (27.11.2012)
- POLAT O. ve GÜLDOĞAN, E. (2010). "Çocuk Askerler: Psikolojik, Sosyal ve Fiziksel Sorunlar", *UGT Dergisi* c.1 sayı 1.
- SARAN M. ve BİTİRİM, S. (2010). "Terörle Mücadelede Sosyal Pazarlama ve İletişim Stratejileri", *UGT Dergisi*, c. 1, s. 2, Ankara.
- SARPDAG, M. (2005). *Çocuk Suçluluğu ve Polis*, Ankara: Ahsen Matbaacılık.

- SEMERCİ, B. (2011). "Suça Sürüklenen Çocuk ve Gençlere Psikiyatrik Yaklaşım", *Suçta Sürüklenen ve Mağdur Çocukları*, (ed. Süleyman hançerli vd.) Ankara: Sabev Yayınları.
- SEVİM, Y. (2010). "Terör Mağdurları: Geriye Göç Çözüm mü?", *UGT Dergisi*, c.1, sayı 1.
- SEVÜK, H. Y. (1998). *Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu ile Mücadelede Kurumsal Yaklaşım*, İstanbul: Beta Basım.
- SMİTH, M. (2003). *Research Methods in Accounting*, SAGE Publications, London - Thousand Oaks, New Delhi.
- SPENCER, N. ve HAWAMDEH, H. (2001). "Work, Family Socioeconomics Status and Growth Among Working Boy Jordan", *Archives of Disease in Childhood*, Vol.84, I.4, Apr. London.
- ŞEKER, D. vd. (2011). "Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Terör Suçuna Karışan Bireyler ve Arka Planlarının Değerlendirilmesi", *Terörle Mücadelede Makro ve Mikro Perspektifler*, Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- TOMANBAY, İ. (2011). "Avrupa Birliği Ülkelerinde Çocuk Koruma Anlayışı ve Türkiye'de Çocuk Koruma Kanunu", *Suçta sürüklenen ve Mağdur Çocukları*, (ed. Süleyman hançerli vd.) Ankara: Sabev yayınları.
- TOSUN, M. (2011). "Madde Bağımlılığı ve Aile", *Suçta Sürüklenen ve Mağdur Çocukları*, (ed. Süleyman Hançerli vd.) Ankara: Sabev Yayınları.
- Utsam 2010 Raporu, Güneydoğu Anadolu'da Terörü Besleyen Sorunlar: Hakkâri-Van - Yüksekova Örneği, Ankara: Polis Akademisi Başkanlığı.
- WİDOM, C. S. (2011). "Lessons from Research On the Relationship Between -Childhod Abuse and Neglect and Delinquency- to Understanding Pathways from Childhood to Terrorism", *Suçta Sürüklenen ve Mağdur Çocukları*, ed. Süleyman Hançerli vd. Ankara: Sabev Yayınları.
- YAVUZER, H. (2001). *Çocuk ve Suç*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YILDIRIM A. ve ŞİMŞEK, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=482> 02.12.2012.